

BIBLIOTECA ITALIANA

Colecție bilingvă coordonată
de
SMARANDA BRATU ELIAN

Questo libro è stato tradotto grazie a un contributo
alla traduzione assegnato dal Ministero degli Affari Esteri
e della Cooperazione Internazionale italiano.

Această carte a fost tradusă cu sprijinul unei contribuții
financiare atribuite de Ministerul Afacerilor Externe
și al Cooperării Internaționale italian.

LORENZO DE' MEDICI
IL MAGNIFICO

POESIE

LORENZO DE' MEDICI MAGNIFICUL

POEZII

Traducere și aparat critic
de Smaranda Bratu Elian

Cu o prefață
de Paolo Orvieto

HUMANITAS

Natura nu va mai zămisli niciodată un asemenea om.

—Caterina Sforza, 1492

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prima antologie românească dedicată poeziei Magnificului

Volumul de față este prima prezență consistentă a vastei creații poetice a lui Lorenzo de' Medici, supranumit Magnificul, în limba și cultura română. După cât am putut să reconstitui, precedentul este reprezentat de 13 sonete, două strofe din *Selve* și unul singur dintre cântecele de carnaval (cel mai celebru) datorate minunatului și mult regretatului tălmăcitor care a fost C.D. Zeletin, publicate succesiv și succesiv revizuite în cunoscutele sale antologii (*Lirica Renașterii italiene*, Editura Tineretului, București, 1966; *Sonetul italian în Evul mediu și Renaștere*, Editura Minerva, București, 1970; *Sonetul în zorii, amiaza și amurgul Renașterii italiene*, Editura Pandora-M, Târgoviște, 2002; *Il sonetto italiano del Medioevo e del Rinascimento/Sonetul italian în Evul mediu și în Renaștere*, Editura Humanitas, București, 2008). La acestea se adaugă traducerea aceleiași (celebru) cântec de carnaval propusă de Anca-Domnica Ilea în revista bilingvă online *Orizonturi culturale italo-române* (nr. 11, noiembrie 2016, anul VI).

Ținând seama de bogăția și diversitatea operei poetice a Magnificului și de uriașa importanță a omului Lorenzo în Renașterea florentină și, în general, în întreaga Renaștere, această puținătate este de mirare. Încerc să o justific. De vină, cred, este în primul rând faptul că dimensiunea impresionantă a staturii sale de om politic și de mecena a obnubilat – chiar și în cultura italiană – contribuția sa nu doar semnificativă, ci chiar emblematică la definirea liricii renascentiste italiene; consecință a acestei obnubilări a fost că, odată trecută Renașterea și schimbate gusturile și genurile literare, atenția acordată omului de stat și rolului jucat de el în cultura epocii a rămas mereu vie, devenind chiar controversată, în vreme ce atenția acordată poeziei lui s-a subțiat până aproape de dispariție. Aceasta a revenit abia în secolul XIX, în trena Risorgimentului, anume a dorinței de a închea o imagine unitară și completă a literaturii italiene; însă nu în cea a marelui public (adică în manualele școlare,

axate pe marii autori, creatori de genuri, curente și modele literare naționale, unde Lorenzo apărea de regulă cu o singură poezie – pomenitul celebru cântec de carnaval –, ba chiar numai cu prima strofă din el, devenită etichetă a lui și în mare măsură a întregii poezii italiene a Renașterii), ci în cea a specialiștilor, istorici și critici ai literaturii, puțin vizibili în spațiul cultural românesc. O a doua posibilă justificare ține exact de acești specialiști care, comparând tacit sau sonor, creația poetică a lui Lorenzo cu cele considerate monumente naționale (Dante, Petrarca, Boccaccio, Ariosto, Tasso, Leopardi), au catalogat-o în principal ca eclectică și diletantă (i-aș pomeni aici doar pe De Sanctis și pe Carducci): două peceți (greu de combătut) care însă nu fac altceva decât să ascundă dificultatea (spune Emilio Bigi, eminent critic literar) de a se orienta în multiplele aspecte psihologice, culturale și tehnice care se întretes în opera literară a Magnificului și de a izbuti o caracterizare mai stringentă. Această dificultate pare să caracterizeze și exegeza, mult mai bogată și mai alertă, din secolul XX, ba chiar și cea recentă a excepționalelor ediții pomenite în bibliografie și care stau la baza traducerii de aici. Dificultatea aceasta rămâne. Asumată în volumul de față, ea se vrea o provocare adresată cititorului român în general, și în mai mare măsură specialiștilor italieniști care se vor apleca asupra lui. Căci, prin selecția și abordarea traductologică pe care o propune aici, volumul se adresează – sau cel puțin asta a dorit – ambelor categorii de cititori. Cea de-a treia posibilă justificare a întârzierii penetrării liricii laurențiene în cultura românească ține de o caracteristică majoră a ei și a poeziei din vremurile trecute: anume că până prin secolul XVIII poezia a însemnat exclusiv formă fixă, prozodie, știință a metricii și a ritmului – ceea ce, pe de o parte, a comportat și comportă întotdeauna o grea încercare pentru traducători, iar pe de altă parte, tocmai prin aceasta ea poate fi și a fost resimțită ca străină de cititorii și practicienii poeziei postromantice și a celei recente.

Am încercat până acum să explic de ce apariția târzie a acestei poezii în limba română. Dar cum toate justificările pomenite rămân în picioare și astăzi, se cuvine să încerc să justific și de ce ar fi binevenită restituirea de aici. Și cred că în acest sens justificările ar putea fi patru: prima, că pentru a înțelege acea pagină din trecut care a fost Renașterea, un personaj fundamental al ei, precum Lorenzo de' Medici, e bine să fie cunoscut, oriunde, în multiplele lui ipostaze; a doua, că – indiferent de numărul celor care vor cumpăra sau nu, vor citi sau nu volumul acum – socotesc că este o datorie de onoare a înzestra bibliotecile din

România cu textele de bază ale trecutului de pretutindeni în limba română –, iar creația lui Lorenzo este un asemenea text; a treia, că surprinzătoarea varietate a poeziilor laurențiene, verva și hazul unora, meditația profundă a altora, îl pot vrăji și astăzi pe cititor; și a patra, iar după mine cea mai atrăgătoare, este că asemenea texte de odinioară, în general, iar lirica lui Lorenzo, în particular, sunt, în multe privințe, fundamental diferite de noi cei de azi: iubirea este altfel privită și înfățișată, divertismentul este altfel perceput și orchestrat, ideologia înseamnă un alt fel de împletire între politică și filozofie. Cu alte cuvinte: volumul de față ne pune dinainte o altfel de lume. Iar lucrul acesta, cred eu, dă de gândit, iar prin asta este în sine folositor și bun.

Structura volumului

În alcătuirea volumului am optat pentru organizarea din ediția Orvieto, care grupează producția lirică laurențiană pe genurile practicate de autor – organizare care luminează imediat diversitatea și predominanțele corpusului. Spre deosebire însă de modelul urmat, în ediția de față genurile sunt prezentate în succesiune temporală – succesiune aproximativă și discutabilă, desigur, ținând seama de datarea controversată a majorității poeziilor laurențiene –, succesiune care sugerează însă marile perioade existențiale și creative ale autorului: prima, de tinerețe, în care predomină genul jucăuș și burlesc; cea de-a doua, de maturitate, dominată de revenirea la modelele clasice antice sau italiene ale Dulcelui Stil Nou, dar caracterizată în principal de o decisă cotitură înspre filozofia spiritualistă a lui Marsilio Ficino; și cea de-a treia, marcând reîntoarcerea la poezia de sorginte populară, dominată de o tematică și o stilistică religioase conforme dreptei credințe propovăduite, în ultimii ani de viață ai Magnificului, de Girolamo Savonarola.

Altminteri, structura de ansamblu a antologiei urmează regulile colecției bilingve, adică după prefața scrisă de cel mai mare specialist italian în materie, urmează cronologia, textele în variantă bilingvă și notele grupate la sfârșit – paginarea traducerii cu juxta italiană la stânga împiedicând și aici, ca la toate volumele bilingve ale colecției, plasarea notelor în josul paginii (desigur variantă mai comodă pentru cititor). La această structură comună colecției, volumul de față prezintă o adăugire: un appendice în proză, fără juxta italiană, conținând introducerea făcută de Lorenzo la culegerea sa *Comentariu la sonetele mele*, amplă

cugetare care împletește fapte de viață cu considerente politice și cu prețioase judecăți referitoare la limba literară italiană în comparație cu latina – limba favorită a umaniștilor –, la genurile literare ale vremii cu respectivele lor formule prozodice, cu justificări pertinente ale propriilor alegeri – text așadar important pentru sesizarea psihologiei și culturii marelui om de stat și poet, în plus, eșantion grăitor al logicii și demersului discursului său teoretic.

Selecția textelor

Principalul criteriu urmat în selecția textelor alese pentru actualul volum a fost acela de a oferi cititorului român o imagine cât mai completă și convingătoare asupra bogăției și diversității creației poetice laurentiene. Căci această bogăție și această diversitate fac din opera lui Lorenzo cea mai deplină, cea mai întregă imagine a literaturii în limba italiană în secolul de glorie al Renașterii florentine. Ghidată de structura edițiilor critice consultate, în mod deosebit a ediției Orvieto, am ținut să cuprind toate genurile literare practicate de Lorenzo – unele prezentate integral, altele prin alegerea celor mai reprezentative poezii din cadrul genului (cazul liricii religioase) sau a celor ce marchează mai bine parcursul ideatic și stilistic al autorului în cadrul genului respectiv (cazul *Canțonierului* sau al *Comentariului la sonetele mele*). Firește, aceste criterii, în mare obiective, nu pot fi despărțite de altele, subiective, mai greu de definit, dar nelipsite în nici o antologie de poezie.

O situație specială au prezentat-o două *corpusuri* de poezii de dragoste, anume *Canțonierul* și textul în proză și în versuri *Comentariu la sonetele mele*: cel de-al doilea detașând din cel dintâi 41 de sonete, căroro le adaugă, pe rând, un amplu comentariu în proză. Așadar cele două au în mare aceeași tematică, aceeași abordare literar-filozofică, aceeași progresie spre o lirică de dragoste expresie a neoplatonismului specific filozofului Marsilio Ficino. Aici selecția a încercat să evite suprapunerile, repetițiile, oferind totuși o imagine grăitoare a parcursului liric al autorului. Pentru a-i clarifica cititorului român complexa motivație a lui Lorenzo de a opera respectiva detașare și a redacta comentariile aferente selecției rezultate am socotit nimerit să adaug, doar în limba română, pomenitul *Apendice*. Comentariile laurentiene propriu-zise, în proză, la sonetele selectate nu sunt prezente în ediția de față, căci ele aproape ar fi dublat volumul. În schimb demersul și

specificul fiecăruia au fost absorbite, în mare măsură, în notele la sonetul respectiv. Numerotarea poeziilor din acest volum apare între paranteze drepte deoarece nu aparține autorului, ci editorului italian.

O ultimă precizare: secțiunile al căror titlu începe cu *din* cuprind o amplă selecție din genul respectiv; cele care nu încep cu *din* cuprind integralitatea genului.

Traducerea

Traducerea a pornit de la două premise esențiale: aceea că în vremea Renașterii poezia însemna formă fixă – versul nerimat sau liber apărând mult mai târziu. Deci prima condiție era redarea acestei constrângeri, oglindă a epocii. Cea de-a doua se referă la versatilitatea congenitală a acestui autor, la pasiunea lui de a experimenta, ceea ce în poezie însemna abordarea cât mai multor genuri lirice, iar de aici, a cât mai multor formule prozodice practicate în epocă. Cele două premise au obligat traducerea să urmeze pomenita versatilitate și pomenitul experimentalism, adică să se adapteze tuturor formulelor metrice propuse de original. De altminteri, Lorenzo era un atent teoretizator al metricii – cum bine dovedește în introducerea la *Comentariu la sonetele mele*. Prin urmare, traducerea și-a propus de la început să redea, pe lângă substanța ideatică, și metrica proprie fiecărei poezii, și totodată, pe cât posibil, și poeticitatea imaginilor și a formulărilor laurențiene.

Ajutorul principal în această continuă acrobație a tălmăcirii a venit în mare măsură de la permisivitatea fonetică și ritmică a limbii române. Dificultățile însă nu au lipsit. Deși forma considerată de Lorenzo cea mai înaltă și dificilă era sonetul (și multe dintre poeziile lui sunt sonete), dificultăți mari mi-a creat versul scurt (de șapte sau opt silabe), prezent în poezia burlescă, dar și în cea religioasă, unde alegerea lexicului era chiar mai constrângătoare decât găsirea rimei. Altă piatră de încercare au fost *Cântecele de carnaval*, deoarece unele folosesc amintitul vers scurt, unele exploatează monorima sau repetiția, ca un refren, a versului final – care trebuie însă să se integreze în logica strofei, iar cele mai multe dintre ele folosesc o tematică și un lexic specifice unei meserii și bresle, în paralel sugerând un sens obscen în genere încriptat, ferit prin asta de vulgaritate verbală, sens care trebuie sugerat, nu dezvăluit.

În ajutorul percepției de către cititor a acestor exigențe și dificultăți vin desigur atât prezentările ce precedă notele, cât și notele înseși și nelipsita specificare a schemei metrice a fiecărei compoziții. Cât voi fi reușit să le depășesc va judeca cititorul.

Notele

Mai degrabă numeroase, notele sunt rezultatul consultării mai multor ediții ale operelor laurențiene, precum și a unei bibliografii destul de bogate privitoare la epocă, autor, genuri literare, caracteristici prozodice etc. Sursa este indicată (în paranteză, prin numele autorului) numai acolo unde ea este punctuală și unică.

Cum se va vedea, structura notelor este una aparte. Încercând să lămuresc prilejul compunerii și complicata datare a poeziilor laurențiene, influențele directe – literare sau filozofice – care răzbat în ele, precum și încadrarea lor atât în felurile genuri literare precedente sau contemporane lor, cât și în aventura existențială a autorului, notele fiecărei creații singulare (de ex. *Vânătoarea de potârniche* sau *Nencia din Barberino* ori *Ambra*), ale fiecărui grupaj făcut de autorul însuși (precum *Canțonierul* ori *Comentariu la sonetele mele* ori *Silvae*), dar și ale fiecăruia dintre grupajele făcute de editori pe genuri și tematici (precum poezia religioasă ori cea pastorală) sunt precedate de o introducere destul de amplă. Acestea îi urmează notele specifice fiecărei lucrări în parte.

Marcarea pe text a notelor a depins de structura fiecărei opere în parte: ca în principalele ediții critice folosite, la unele dintre ele sunt numerotate versurile, la altele sunt numerotate strofele. Notele indică peste tot numărul versului sau al strofei în chestiune; dar pentru că nu toate versurile au avut nevoie de o clarificare prin notă, trimiterea la notă este marcată cu asterisc pe versiunea românească.

Cronologia

Cronologia, secțiune obligatorie în formatul colecției, s-a dovedit în cazul acestui volum un lucru complicat și a impus luarea unor decizii care rămân discutabile.

Idealul ar fi fost ca materia și ordinea ei să fie dată de creația poetică – adică de materia volumului. În fapt – așa cum explic în note – datarea poeziilor lui Lorenzo este cât se poate de aproximativă și controversată, mai ales că multe dintre ele (poate chiar majoritatea) au fost modificate, adăugite, cizelate în diverse reprize ulterioare. Așadar luarea ca reper cronologic a operelor literare era din start imposibilă. La această dificultate s-a adăugat și aceea – lesne de înțeles – că Lorenzo, autorul, nu poate fi privit numai ca poet deoarece poezia lui se împletește constant nu doar cu multiplele fațete ale existenței și ale

activităților lui, ci și cu acelea ale culturii promovate de el și chiar cu cele ale soartei statului florentin din vremea sa. Ținând seama și de una, și de alta, am optat pentru o cronologie care încearcă să cuprindă cât mai multe aspecte din această vastă paletă.

De aceea fiecare marcă cronologică prezintă o informație pe mai multe paliere. Primele două, cele principale, scrise cu corp mai mare, privesc faptele și evenimentele care îl au drept protagonist pe Lorenzo (cu litere drepte) și operele lui literare datate cu aproximație în aceeași perioadă (cu cursive). Dedesubt, în paragrafe cu corp mai mic și retrase, apar evenimente politice ori culturale care, într-un fel sau altul, au o legătură semnificativă cu el sau cu creația lui poetică.

În acest fel cronologia a devenit – recunosc – destul de stufoasă. Dar cititorul o poate parcurge fie printr-o lectură completă – care îi va oferi, cred, o informație mulțumitoare și coerentă asupra omului, autorului și lumii sale –, fie printr-o lectură fragmentară când parcurge-rea unei anume părți din volum îi trezește curiozitatea unei confruntări sau verificări.

Bibliografia

Am optat pentru citarea bibliografiei în două locuri, în mod diferit: o bibliografie generală în nota de față, și o bibliografie minimală specifică fiecăruia dintre genurile poetice practicate de Lorenzo, care precedă capitolul de note al genului respectiv. Am dorit să sugerez în felul acesta îndeosebi italieniștilor tineri (căci, vai!, majoritatea lucrărilor citate sunt scrise în limba italiană de italieni – care, orice s-ar zice, rămân cei mai desăvârșiți specialiști în domeniu), stârniți, sper eu, de volumul de față și vrând să aprofundeze lirica lui Lorenzo, să plece de la genurile care o situează, sincron și diacronic, în chip foarte interesant, pe felurite paliere ale tradiției lirice italiene.

Bibliografia generală prezentată mai jos nu amintește următoarele tipuri de lucrări care, într-un fel sau altul, recent sau în cursul anilor, mi-au înlesnit apropierea de poezia Magnificului, ele fiind liber reperabile și ușor accesibile în bibliotecile publice din România, îndeosebi cele universitare (mai ales cele care au secțiuni de italianistică), și unele chiar în librării:

- lucrări de istorie (a Italiei, a Renașterii, a vieții cotidiene în Evul Mediu și Renaștere);

- numeroasele și foarte folosite istorii ale literaturii italiene;
- antologii ale literaturii ori poeziei italiene;
- texte filozofice fundamentale care au hrănit la modul general cultura Renașterii italiene și în mod particular pe cea a lui Lorenzo (operele lui Platon, ale lui Plotin, ale altor neoplatonicieni, ale Sfântului Augustin, Boethius, Toma d' Aquino) – cele ale lui Marsilio Ficino, Pico della Mirandola, Cristoforo Landino, Savonarola fiind însă citate în bibliografiile specifice sau în note;
- opere majore ale literaturii italiene, pomenite adesea în note sau în cronologie, bine cunoscute de Lorenzo și care l-au inspirat într-un fel sau altul: operele lui Dante, ale lui Petrarca, cele poetice ale lui Boccaccio, ale prietenilor săi Luigi Pulci ori Angelo Poliziano.

Menționez prin urmare aici numai două tipuri de lucrări:

- edițiile operelor laurențiene în ansamblu (edițiile unei opere anume fiind menționate în bibliografiile specifice) de care m-am folosit permanent. Aceste ediții, bazate pe consultarea directă a manuscriselor laurențiene și pe o vastă bibliografie critică, însoțite de ample exegeze, precum și de fine analize filologice, au fost esențiale pentru hotărârea selecției, pentru înțelegerea textelor laurențiene și a caracteristicilor lor stilistice;
- și lucrări specifice de stilistică și prozodie care m-au ajutat în traducere.

Ediții ale operelor laurențiene pe care am lucrat direct:

Lorenzo de' Medici, *Opere*. A cura di A. Simioni, Laterza, Bari, 1913, 2 vol. – ediție care se află integral pe internet;

Lorenzo de' Medici, *Tutte le opere*. A cura di Paolo Orvieto, Tomo I, II, Salerno editrice, Roma, 1992 – cea mai completă și bine structurată existentă în acest moment, având și un excepțional aparat critic, ediție după care am transcris și tradus majoritatea poeziilor.

Lorenzo de' Medici, *Opere*. A cura di Tiziano Zanato, Mondadori, Milano, 2023 – cu remarcabile observații stilistice și prozodice.

Lorenzo de' Medici, *Poesie*. Introduzione e note di Ilvano Caliaro, Garzanti Editore, Milano, 1996 – cu trimiteri exhaustive la sursele inspiratoare ale aproape fiecărui vers și fiecărei imagini laurențiene.

Lorenzo de' Medici, *Scritti Scelti*. A cura di Emilio Bigi, UTET, Torino, 1965.

Consultarea altor ediții mai vechi, unele aproape complete, s-a dovedit utilă mai ales că, spre deosebire de exegeții recenți, atenți la mii de as-

pecte, dar care se feresc de exprimarea unor judecăți de valoare, cei de dinainte – ei înșiși poeți sau prozatori rafinați – nu ezită să evalueze inventivitatea, emoția, sensibilitatea la natură, originalitatea unor metafore ori stileme ale lui Lorenzo, adică să-i caute poeticitatea. Dintre acestea sunt de amintit:

Poesie di Lorenzo de' Medici. A cura di Giosuè Carducci, Barbera ed., Firenze 1858.

„Lorenzo de' Medici“, în *I lirici del Quattrocento*. A cura di Massimo Bontempelli, Sansoni, Firenze, 1910

Lorenzo de' Medici, *Poemi*. A cura di Giovanni Papini, Carabba, Lanciano, 1911

Lorenzo de' Medici, *Poemeti*. A cura di Emilio Cecchi, Einaudi, Torino, 1943.

Un loc aparte în cercetarea mea bibliografică l-au avut observațiile incomparabilului filolog și specialist în Renaștere Mario Martelli, ale cărui studii apar în aproape toate bibliografiile specifice.

Pentru Cronologie îndeosebi am folosit, pe lângă informațiile din edițiile de mai sus și din cele prezente în bibliografiile specifice, și monografiile devenite clasice, anume:

William Roscoe, *The life of Lorenzo de' Medici, called the Magnificent*, Liverpool : Printed by J. McCreery, and sold by J. Edwards, Pall-Mall, London, 1795 (existentă și pe internet).

George Frederick Young, *The Medici*, 1909/I Medici, Salani, Milano 2002.

André Rochon, *La jeunesse de Laurent de Médicis (1449–1478)*, Université de Paris, Faculté des Lettres et Sciences Humaines, Imprimerie G. de Bussac, 2, Cours Sablon, Clermont-Ferrand, 1963 – impresionantă teză de doctorat, bazată pe o formidabilă documentație.

Dizionario Biografico Degli Italiani, Istituto della Enciclopedia Italiana, fondata da Giovanni Treccani, Roma, 2016, însoțit de o amplă bibliografie despre viața Magnificului.

Și saltuar:

Lorenzo de' Medici, *Lettere* – ediția monumentală în șapte volume publicate de editura Giunti Barbera, Firenze, între 1977 și 1990, avându-i drept curatori pe Riccardo Fubini (vol. I, II), Nicolai Rubinstein (vol. III, IV), Michel Mallet (vol. V, VI, VII)

În ce privește ajutorul primit în materie de metrică, amintesc, pe lângă observațiile din edițiile critice citate, îndeosebi pe cele ale lui Zanato și următoarele volume:

Francesco de Rosa, Giuseppe Sangirardi, *Introduzione nella metrica italiana*, Sansoni Editore, Firenze, 1996;

Leonardo Bellomo, *Ritmo, metro e sintassi nella lirica di Lorenzo de' Medici*, libreriauniversitaria.it edizioni, Coll. Storie e linguaggi, Webster srl, Padova, 2016.

*

Acest volum nu ar fi fost posibil fără excepționalele ediții și studii ale cercetătorilor care de un secol încoace au readus la lumină, restaurat și interpretat opera poetică a Magnificului, majoritatea menționați aici în bibliografia generală și în bibliografiile specifice. Către ei se îndreaptă, în general, recunoștința și admirația mea, iar în mod deosebit către Paolo Orvieto, prefațatorul ediției de față, care în acest moment este incontestabil cel mai mare specialist în poezia laurențiană. Dar ca la orice volum nou apărut în colecția Biblioteca Italiana mulțumirile mele se îndreaptă și către luminata Editură Humanitas, care o face posibilă și își extinde asupra ei propriul prestigiu și propria excelență; și în cele din urmă, dar nu în ultimul rând, excepționalului editor și rafinatului traducător Vlad Russo, care îmi face cinstea de a păstori de ani buni fiecare volum al colecției, deci și pe acesta.

SBE

POESIA COMICO-REALISTICA

POEZIE COMICO-REALISTĂ

Simposio (o I Beoni)

CAPITOLO I

Nel tempo ch'ogni fronde lascia el verde e prende altro color e'mbiancon tutti gli albori e poi ciascun sue foglie perde;	3
e 'l contadin con atti rozzi e brutti, ch' aspetta il guiderdon d'ogni suo affanno, vede pur delle sue fatiche e frutti;	6
e vede il conto suo, se'l passat' anno, è stato tal che speranza gli dia di star lieto o di futuro danno;	9
e Bacco per le ville e 'n ogni via si vede a turno andar', col cui aiuto vo' a quest' opra el suo principio sia;	12
avendo fuor della mia terra auto per alcun dì, come addivien, diporto, et ritornando ond'io ero venuto:	15
per far' il cammin mio più destro e corto, (che sempre, credo, fu somma prudenza, chi può pel dritto andar, fuggir el torto),	18
ritornav' io verso la mia Fiorenza per riveder la mia alma cittade, per la via ch'entra alla porta a Faenza;	21
quando vidi calcate sì le strade di gente tanta, ch'io non ho ardire di saper ben contar la quantitate.	24
Di molti il nome harei saputo dire; perché d'alcun avea qualche notizia, ma non sapea quel che li facess'ire.	27

Banchetul (sau Bețivanii)

CAPITOLUL I

La vremea-n care toată frunza verde culoarea-și schimbă*, copacii se-înălbesc și fiecare-apoi frunzișu-și pierde;	3
și când țăranii ce din greu trudesc răsplată-așteaptă după atâta chin să afle-al muncii lor rodul firesc	6
de-anul trecut, și-acum pricep deplin de pot avea o veselă speranță sau de necazuri vor avea din plin;	9
când Bachus* umblă iar, cu siguranță, din loc în loc, pe orice drum, mereu, el îmi dă ghes să-ncep cu astă stanță;	12
câteva zile, cum se întâmplă, eu, plecat fiind să mă refac la țară*, acum mă întorceam pe drumul meu:	15
iar calea ca mai scurtă să îmi pară (fiindcă așa m-a învățat prudența, calea cea dreaptă s-o socotesc ușoară)	18
veneam agale deci, înspre Florența, orașul meu, cu drag de-al revedea, spre poarta care duce la Faența*;	21
acolo, am văzut, se-nghesuia buluc de lume, de nici nu cutez mulțimea s-o încerc a număra.	24
La mulți aș fi știut un nume să așez având de unii oarecare știre, dar ce-i mâna n-aveam cum să visez.	27

Conobbine un col qual grande amicizia tenu'avea gran tempo, e da fantino lo conoscea nella mia puerizia.	30
A lui mi volsi e dissi: «O Bartolino qual cagion ha e te e gli altri mossi a pigliar così 'n fretta tal cammino?	33
Qual voglia vi conduce, saper puossi? Fermati un poco e fa che mi sia detto“.	
E lui alle parole mie fermossi.	36
Non altrimenti a parete uccelletto sentendo d'altri uccelli e dolci versi, sendo in cammin, si volge a quello effetto:	39
così lui, bench'a pena può tenersi, ché gli pareva el fermarsi fatica, ché non s'acquista in fretta e passi persi.	42
«Quel che tu vuoi convien ch'alfin ti dica, benche l'andar sia in fretta, come vedi, per la cagion ch'a presso a te si esplica.	45
Tutti n'andian verso el Ponte a Rifredi, che Giannesse ha spillato un botticello di vin', che presti facci e lenti piedi!:	48
tutti n'andiamo in fretta a ber con quello, quel ci fa sol sì presti in sulla strada, e veloce ciascun' più ch'uno uccello.»	51
[...]	
«O Bartol mio, chi vegg'io là à sedere – comincia' io – là presso al Romituzzo?»	
E egli a me: «È uom che vuol godere.	66
Se vuo' veder come el vin gli fa puzzo, mostrar tel vo' per una cosa sola, che gli fu posto nome l'Acinuzzo.	69
Le secche labbra e la serrata gola ti mostron quanto questo el vin percuote ch'a pena può più dir una parola.»	72
«Colui chi è? ch'ha sì rosse le gote? E' dua con seco con lunghe mantella?»	

Pe unul cade-atunci a mea privire ce îmi fusese în copilărie un prieten drag, deci cu uimire	30
spre el mă-ntorc: „O, Bartolino*, mie să-mi lămurești îndată unde-anume aleargă toți cu-atâta hărnicie?	33
Ce mare ghes împinge-atâta lume? Oprește-te oleacă, vorbește lămurit!“	
La aste vorbe se-opri ca să mă-ndrume.	36
Precum o păsăruică* când a auzit, prinsă fiind în plasă, se rotește spre-a altor păsărele dulce ciripit,	39
așa și el, dar parcă se căznește, căci știe c-anevoie va reface pașii pierduți oricine zăbovește.	42
„De vrei să știi pe plac ți-oi face, deși, cum vezi, și graba mea e mare, căci pricina a ți-o dezvălui îmi place.	45
La Ponte a Rifredi* e-adunare, unde Giannese* o butie-a destupat, vin bun pân' nu se lasă în picioare!:	48
cu toții acolo alergăm îndat' cu el să bem, nimic nu ne oprește, chiar am zbura de asta ne-ar fi dat.“	51
[...]	
„O, Bartolo, cine să fie – zic – cel lângă oratoriu* așezat?“	
Iar el: „E-un ins ce cu zăbava nu-i calic.	66
De vrei să vezi de vin cât i-a păsat mai trebuie să știi doar astă faptă: că Ciorchinel* poreclă-a căpătat.	69
Gâtleju-i strâmt și buza lui uscată ți-arată cum în vin dă ăsta iamă de vorba i se-oprește-n beregată.“	72
„Dar cestălalt? ce-i roșu tot bag seamă, și lângă el două sutane ține?“	

E egli: «Ognun di lor è sacerdote.	75
Quel ch'è più grasso, è 'l piovàn dell'Antella:	
perché ti paia straccurato in viso,	
ha sempre seco pur la metadella.	78
L'altro, che drieto vien con dolce viso,	
con quel naso appuntato lungo e strano,	
ga fatto anco del ber suo paradiso.	81
Tien degnità, ch'è pastor fesulano,	
e ha 'n una sua tazza devozione	
e ser Anton seco ha, suo cappellano.	84
Per ogni loco e per ogni stagione	
sempre la fida tazza seco porta,	
non ti dic' altro, sino a processione.	87
E credo questa fia sempre sua scorta:	
quand' egli muterà paese e corte,	
questa sarà chi picchierà la porta;	90
questa sarà con lui dopo la morte	
e messa seco fia nel monimento,	
acciò che morto poi lo riconforte.	93
E questo lascerà per testamento.	
Non l'hai tu visto a procession, quand'egli	
ch'ognun si fermi fa comandamento?	96
E canonici chiama sua frategli,	
tanto che tutti intorno gli fan cerchio;	
e, mentre lo ricuopron co' mantegli,	99
lui con la tazza al viso fa coperchio.»	

CAPITOLO II

Parte da riso e parte da vergogna	
per quel vedevo e udivo occupato,	
mi stavo quasi a guisa d'uom che sogna;	3
quando mi sopraggiunse qui da lato	
un che per troppo ber era già fioco;	
conobbil presto, perch'era sciancato;	6
allor mi volsi e dissi: «Ferma un poco,	
o tu, che vai veloce più che pardo;	

iar el: „Ei căteștrei că-s popi se cheamă.	75
Paroh e la Antella ăl gras bine*,	
iar dacă-ți pare puțin cam ne'ngrijit	
află că o oca poartă mereu cu sine.	78
În urma lui, acel cu chip smerit	
își poartă nasul ascuțit, bizar,	
și-n băutură crede că raiul și-a găsit.	81
Episcop de Fiesole-i*, ins rar,	
Antonio, capelanul-l* însoțește,	
cucernicia toată-i stă-n pahar.	84
Nicicând de-acesta nu se dezlipește,	
pe orice vreme, oriunde și oricând,	
chiar la litanii, când predica rostește.	87
Acesta* cred îl va-nsoți și când	
din astă lume într-alta* s-o muta,	
îl văd cu el în poarta raiului bătând;	90
cu el în mână chiar și mort va sta,	
cu el alături va fi îngropat,	
căci și-n mormânt îl va îmbărbăta.	93
Atât prin testament va fi lăsat.	
Nu l-ai văzut că-n toiul procesiunii	
ordonă să se-oprească nu o dat?	96
La toți canonicii, nu doar la unii,	
le zice frați și-n juru-i stau ciopor;	
de-l înveșmântă, în toiul rugăciunii	99
el fața-și vâără în pahar de zor.“	

CAPITOLUL II

De răs în parte, parte de rușine*	
de ce vedeam și azeam cuprins,	
ca-n vis stăteam și cufundat în mine,	3
când dinspre stânga mă ajunge-un ins	
ce de prea mult băut se clătina,	
dar l-am recunoscut în glasu-i stins;	6
spre el mă-ntorc și zic: „Rămâi așa,	
tu ce gonești ca un ghepard de iute;	

CUPRINS

Prefață	7
Cronologie	19
Notă asupra ediției	57

POESIA COMICO-REALISTICA

POEZIE COMICO-REALISTĂ

Simposio (o I beoni)	68
<i>Banchetul (sau Bețivanii)</i>	69
Nencia da Barberino	90
<i>Nencia din Barberino</i>	91
Uccellagione di starne	122
<i>Vânătoare de potârniche</i>	123
Da Canzoni a ballo	150
<i>Din Cântece de danț</i>	151
Canzone carnascialesche	196
<i>Cântece de carnaval</i>	197
Canzona de' confortini	196
<i>Cântecul acadelelor</i>	197
Canzona de' profumi	200
<i>Cântecul parfumurilor</i>	201
Canzona de' cialdoni	204
<i>Cântecul colacilor</i>	205
Canzona degli innestatori	208
<i>Cântecul meșterilor în altoire</i>	209
Canzona dello zibetto	212
<i>Cântecul zibetei</i>	213
Canzona delle forese	214
<i>Cântecul meșteșelor</i>	215

Canzona de' fornai	218
<i>Cântecul pitarilor</i>	219
Canzona delle cicale	222
<i>Cântecul cicadelor</i>	223
Canzona di Bacco	224
<i>Cântecul lui Bachus</i>	225
Canzona de' sette pianeti	228
<i>Cântecul celor șapte planete</i>	229
Canzona de' visi addrieto	230
<i>Cântecul fețelor îndărăt</i>	231
Le sette allegrezze d'amore	232
<i>Cele șapte bucurii ale dragostei</i>	233

POESIA PASTORALE

POEZIE PASTORALĂ

Ambra	242
<i>Ambra</i>	243

POESIA D'AMORE

POEZIE DE IUBIRE

Dal <i>Canzoniere</i>	272
<i>Din Cañonier</i>	273
Dal <i>Comento dei miei sonetti</i>	302
<i>Din Comentariu la sonetele mele</i>	303
Selve	330
<i>Silvae</i>	331

POESIA RELIGIOSA

POEZIE RELIGIOASĂ

Dai <i>Capitoli</i>	434
<i>Din Capitole</i>	435
Laude	446
<i>Laude</i>	447

APENDICE

<i>Comentariu la sonetele mele: Proemiu și Argumente</i>	485
--	-----

Note	505
<i>Banchetul (sau Bețivanii)</i>	505
<i>Nencia din Barberino</i>	512
<i>Vânătoarea de potârniche</i>	520
<i>Din Cântece de danț</i>	528
<i>Cântece de carnaval</i>	536
<i>Poezia pastorală</i>	552
<i>Ambra</i>	553
<i>Din Canțonier</i>	560
<i>Din Comentariu la sonetele mele.</i>	577
<i>Silvae</i>	596
<i>Din Capitole</i>	628
<i>Laude</i>	634
<i>Apendice</i>	646